

Музикологија

Часопис Музиколошког института САНУ

Musicology

Journal of the Institute of Musicology SASA

~

30 (I/2021)

~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF

Александар Васић / Aleksandar Vasić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD

Ивана Васић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /

Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Ivana Medić, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT

Милош Браловић / Miloš Bralović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL

Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Лондон), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Љубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд
(Кардиф) / Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (Cambridge), Denis Collins (Queensland), Svanibor
Pettan (Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela S. Beard
(Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе се могу преузети овде: <https://music.sanu.ac.rs/en/instructions-for-authors/>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade). It is dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for authors can be found on the following address: <https://music.sanu.ac.rs/en/instructions-for-authors/>

ISSN 1450-9814

eISSN 2406-0976

UDK 78(05)

БЕОГРАД 2021.

BELGRADE 2021

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не носе одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови су тачни у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Александар Васић, Милош Браловић, Марија Голубовић /
Ivana Medić, Aleksandar Vasić, Miloš Bralović, Marija Golubović

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Ивана Медић / Ivana Medić

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Јелена Јанковић-Бегуш, Александар Васић / Jelena Janković-Beguš, Aleksandar Vasić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Милош Браловић, Александар Васић / Miloš Bralović, Aleksandar Vasić

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Милан Шупут / Milan Šuput

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексан на <http://doiserbia.nb.rs/> и у међународним базама ProQuest и Web of Science. /

The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs/>, and in the international databases ProQuest and Web of Science.

Објављивање часописа финансијски је помогао Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Министарство културе и информисања Републике Србије / The publication of this volume was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development and the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S FOREWORD
9–15

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
МУЗИЧКА КРИТИКА У РУСИЈИ И ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ
/ MUSIC CRITICISM IN RUSSIA AND EASTERN EUROPE

Госћу уредник ИВАНА МЕДИЋ / Guest Editor IVANA MEDIĆ

Akvilë Stuart

A SICK GENIUS? THE CRITICAL RECEPTION OF ALEXEI STANCHINSKY

Аквиле Стјуарт

БОЛЕСНИ ГЕНИЈЕ? КРИТИЧКА РЕЦЕПЦИЈА АЛЕКСЕЈА СТАНЧИЊСКОГ

19–33

Svetlana Georgievna Zvereva

RUSSIAN DRESDEN OF THE 1920s AND 1930s:
PROFILES OF MUSICAL, CHURCH AND SOCIAL LIFE

Светлана Георгиевна Зверева

РУССКИЙ ДРЕЗДЕН 1920-1930-х годов:
КОНТУРЫ МУЗЫКАЛЬНОЙ, ЦЕРКОВНОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ

35–56

Daniel Elphick

BORIS ASAFIEV AND SOVIET MUSICAL THOUGHT: REPUTATION AND
INFLUENCE

Данијел Елфик

БОРИС АСАФЈЕВ И СОВЈЕТСКА МИСАО О МУЗИЦИ: УГЛЕД И УТИЦАЈ

57–74

Stuart Campbell
THE RUSSIAN PARIS OF SERGEI RACHMANINOFF
Стюарт Кэмпбелл
РУССКИЙ ПАРИЖ С. В. РАХМАНИНОВА
75–104

VARIA

Ivana Vesić
CONTRIBUTION OF THE YUGOSLAV SOKOL ORGANIZATIONS
TO THE INTERWAR SPHERE OF MUSIC
Ивана Весић
ДОПРИНОС ЈУГОСЛОВЕНСКИХ СОКОЛСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА
СФЕРИ МУЗИКЕ У МЕЂУРАТНОМ ПЕРИОДУ
107–133

Ivan Moody
WAYS OF LIVING ABROAD: THE FOREIGN COMPOSER IN BRITAIN AFTER
WORLD WAR II
Иван Мууди
КАКО ЖИВЕТИ У ТУЂИНИ: ИНОСТРАНИ КОМПОЗИТОРИ У БЕЛИКОЈ
БРИТАНИЈИ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА
135–147

Jasna Jovičević
GENDER PERSPECTIVES OF INSTRUMENTAL JAZZ PERFORMERS IN
SOUTHEASTERN EUROPE
Јасна Јовићевић
РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ЦЕЗ ИНСТРУМЕНТАЛИСТКИЊА У ЈУГОИСТОЧНОЈ
ЕВРОПИ
149–164

НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА / SCIENTIFIC REVIEWS AND
POLEMICS

Марија Ђирић

*На маргинама музиколошког канона. Композиторска генерација
Петра Стојановића, Петра Крстића и Станислава Биничког.*
Уредница Биљана Милановић. БЕОГРАД: МУЗИКОЛОШКО ДРУШТВО
СРБИЈЕ И МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-52-9

167–171

Маја Рагивојевић

ДИМИТРИЈЕ О. ГОЛЕМОВИЋ, ВЛАСИ: ТРАДИЦИОНАЛНА НАРОДНА
МУЗИКА. MUZIKA VLANIOR DJIN LUMJE.
НЕГОТИН: УДРУЖЕЊЕ ЗА ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА, ЈЕЗИКА, КУЛТУРЕ И
ТРАДИЦИЈЕ ВЛАХА „ГЕРГИНА“, 2019.

ISBN 978-86-80602-08-0

173–175

Лана Раџиќа

*THE TUNES OF DIPLOMATIC NOTES. MUSIC AND DIPLOMACY IN SOUTHEAST
EUROPE (18TH–20TH CENTURY).*

EDITED BY IVANA VESIĆ, VESNA PENO, BOŠTJAN UDVIČ.

БЕОГРАД AND LJUBLJANA: INSTITUTE OF MUSICOLOGY, SERBIAN
ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS – UNIVERSITY OF LJUBLJANA, FACULTY
OF SOCIAL SCIENCES, 2020.

ISBN 978-86-80639-54-3

177–180

Сања Грујић-Влајнић

ИВАНА МЕДИЋ. ПАРАЛЕЛНЕ ИСТОРИЈЕ: САВРЕМЕНА СРПСКА УМЕТНИЧКА
МУЗИКА У ДИЈАСПОРИ. БЕОГРАД: МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ,
2020.

ISBN 978-86-80639-44-4

181–184

Ivan Moody

NOI ISTORII ALE MUZICILOR ROMÂNEȘTI. 2 VOLS:

I. DE LA VECHI MANUSCRISE LA PRIODA MODERNĂ A MUZICII ROMÂNEȘTI;

II. IDEOLOGI, INSTITUȚII ȘI DIRECȚII COMPOSITICE ÎN MUZICA
ROMÂNEASCĂ DIN SECOLELE XX–XXI. Eds. VALENTINA SANDU-DEDIU
AND NICOLAE GHEORGHÎĂ.

BUCHAREST: EDITURA MUZICALĂ, 2020.

ISBN 978-973-42-1155-5 (VOL. I) AND 978-973-42-1156-2 (VOL. II)
185–187

Зорица Премаїе

ДИСКОГРАФИЈА СРПСКЕ УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ У 2020. ГОДИНИ
189–195

IN MEMORIAM

Милана Сїојадиновић-Милић

ИСИДОРА ЖЕБЕЉАН

(БЕОГРАД, 27. СЕПТЕМБАР 1967 – БЕОГРАД, 29. СЕПТЕМБАР 2020)
199–207

ИСИДОРА ЖЕБЕЉАН

(БЕОГРАД, 27. СЕПТЕМБАР 1967 – БЕОГРАД, 29. СЕПТЕМБАР 2020)*

Двадесет деветог септембра 2020. године преминула је Исидора Жебељан, композитор, редовни члан Српске академије наука и уметности, редовни професор Факултета музичке уметности у Београду.

Исидора Жебељан је рођена 27. септембра 1967. године у Београду, где је завршила Школу за основно музичко образовање „Даворин Јенко“ (1980) и Средњу музичку школу „Јосип Славенски“ (1984). Редовне студије је уписала на Факултету музичке уметности у Београду, у Одсеку за композицију и оркестрацију, у класи професора Властимира Трајковића. Дипломирала је 1992. и одмах започела последипломске студије композиције; магистрирала је 2002. на истом факултету, у истој класи. Педагошку каријеру започела је одмах по дипломирању – године 1993. изабрана је за асистента-приправника на Катедри за композицију и оркестрацију. У звање доцента изабрана је 2002. и тада је основала сопствену класу композиције и оркестрације. Године 2008. унапређена је у звање ванредног професора, а 2012. је постала редовни професор.

За дописног члана Српске академије наука и уметности, у Одељењу ликовне и музичке уметности, изабрана је 2. новембра 2006. Редовни члан Академије постала је 1. новембра 2012. године. Једна је најмлађих чланова САНУ у историји те институције.

Изузетно плодан композитор, великог талента, интензивног стваралачког набоја, Исидора Жебељан је оставила огроман, жанровски разноврстан опус и мноштво премијерних и репризних извођења у земљи и свету, као неотклоњиво сведочанство квалитета своје музике.¹ Још од самих почетака, интерпретатори њених композиција били су врхунски музичари међународног

* Приликом израде и приређивања овог текста, ауторка некролога и главни и одговорни уредник часописа *Музикологија* наишли су на предусретљиве колегинице и колеге. Библиографску грађу о Исидори Жебељан која се чува у Библиографском одељењу Библиотеке САНУ, ауторки је љубазно припремила госпођа Марина Нинић из Библиотеке САНУ. У архивску грађу која се налази на Факултету музичке уметности, ауторки је увид омогућила госпођа Александра Угарковић, правни референт Опште службе ФМУ. На молбу уредника, проверу и допуну библиографских података за поједине чланке из „Вечерњих новости“ и „Политике“ спремно су обезбедили госпођа Елена Стојановић, шеф новинске и фотографске документације у компанији „Борба“, уредница часописа „Борба“, и господин Горан Кнежевић, уредник у Служби новинске документације у „Политици“. Свима њима ауторка и уредник изражавају најсрдачнију захвалност.

1 „...у њеном се поседу већ тада (2008) налазио импресиван 'багаж' композиторских дела, извођења и признања, како у Србији тако и у иностранству – њену су музику већ тада, широм света, изводили реномирани солисти и ансамбли, и то почев од солистичке, камерне и оркестарске музике па све до сценских поставки дела оперског жанра...“; из извештаја Комисије за избор Исидоре Жебељан у звање редовног професора на Факултету музичке уметности у Београду, 2012. године (Архив ФМУ).

реномеа. Њен углед и популарност су импозантни у светским размерама, а њен опус је још на самим почецима показивао оне тенденције које су биле и остале Исидорино „вјерују“, током непрекинутог, животног, стваралачког заноса. На студијама је била један од оснивача и чланица групе младих композитора Седам величанствених, која је на иновативан и неконвенционалан начин презентовала своју музику.² Већ тада је скренула пажњу јавности својим особеним композиторским стилем. Њен музички говор је утемељен на принципу убрзаног и наглог контрастирања музичких „састојака“; снажан динамизам музичког тока обезбеђен је богатом метроритмичком компонентном, готово разузданом и претежно мешовитом ритмиком кратких „дахова“, који као да „саплићу“ проток музике; тако испрекидан, лапидаран ритмички ток, понекад с наглим, неочекиваним застанцима, комбинован је са слично конципираном, речитативно скројеном мелодиком која, у вокалним деоницама, као да пркоси природним флексијама говора; или пак, насупрот претходном, одједном и изненада, музички ток „преплави“ изразито певна мелодика широких лукова и благих замаха. Пластику својих мелодија, било да је реч о вокалном или о инструменталном стилу, Исидора Жебељан је брижно неговала, неретко и у духу популарних музичких жанрова. Мелодијско-ритмичка окосница њене музике снажно је надахнута фолклором наших географских простора, било да је реч о северњачко-војвођанској или рудиментарној, сировијој југоисточној ноти. Готово неминовна, насушна инспирација фолклором имала је двоструко дејство на Исидорин музички израз: аутентични народни мелос и ритмика данашњег доба, дискретно стилизовани и преточени у оригиналан, препознатљив образац, с једне стране, и архаизовани фолклор који се помаља „из дубине“, озбиљан, помало мрачан, као код Стравинског (Игорь Ф. Стравинский) или Љубице Марић, с друге. Своје музичко ткање Исидора Жебељан је заограла плаштом маштовите, „вријуће“, стално променљиве оркестрације – ти и такви аранжмани употпуњавали су динамизам музичког тока.

Није лако издвојити најзначајнија дела Исидоре Жебељан, будући да су готово сва остварила успехе на међународној и домаћој сцени. Реч је о невероватно великом броју композиција, премијерних и репризних извођења, наруџбина иностраних фондација, фестивала, ансамбала, солиста, што говори о евидентном садејству квантитативног и квалитативног статуса Исидорине музике.

Већ њена студентска остварења побуђују пажњу музичке јавности и изводе се у Југославији и иностранству. У периоду до 2006. године, композиција *Селишиће* (1988) за тринаест гудача, њено је најизвођеније дело – доживело је преко тридесет извођења.³ Та музика је коришћена и за званични видео-

2 Заправо: *Величанствених седам*, како су они више волели да их зову.

3 Премијерно су је извели Београдски гудачки оркестар „Душан Сковран“ и диригент Александар Павловић, на Трибини музичког стваралаштва Југославије у Опатији, новембра 1988. И друга Исидорина дела, још док је била студенткиња, извођена су на опатијској Трибини: Соната за виолину клавир (1987), *Слава* за 42 женска вокала (1988) и *Per it up*, за сопран, клавир,

спот поводом поновног отварања Народног музеја у Београду, јуна 2018. Чувени балетски уметник Сергеј Полуњин (Сергей В. Полунин) осмислио је кореографију и сам извео свој плес, а спот је емитован и путем телевизијских и интернет медија. Из периода до 2006. потичу и *Руковейи* за женски глас и симфонијски оркестар (2001); оне доживљавају на десетине извођења широм Европе, у оригиналној верзији, али и преаранжиране за два и мање камерне ансамбле. Слично је и с композицијама *На Дунаву Шајка* (сопран и камерни ансамбл, 1991), *Per it up* (исти састав, 1989) и *Сарабанда* (сопран, флаута и клавир, 2001). Светска премијера композиције *Коњи Свeйoї Марка*: илуминација за оркестар, одиграла се на Венецијанском бијеналу 2004. у Teatro piccolo Arsenale, у извођењу оркестра Sinfonica del Friuli Venezia Giulia и немачког диригента Кристофа Попена (Christoph Poppen). Та композиција је доживела је близу десет реприза, последњи пут у оквиру циклуса концерата Симфонијског оркестра Би-Би-Сија (BBC Symphony Orchestra), са диригентом Мајклом Силом (Michael Seal), у Лондону, 15. јануара 2020.⁴ То је било први пут да тај оркестар, један од најугледнијих у свету, изводи композицију једног српског ствараоца. У овом периоду настају и *Скомрашка иџра*, коју су премијерно извели чланови оркестра Academy of St. Martin in the Fields, под диригентским вођством Исидоре Жебељан, у Лондону 2005. године, и *Дух из ишкве* са светском премијером такође у Лондону (2006), у извођењу ансамбла London Brass.

Посебно место у опусу Исидоре Жебељан припада опери у једном чину *Зора Д*. Наша композиторка је тим делом привукла пажњу међународне јавности и оно је отворило нову перспективу у њеном стваралаштву. То је, после Другог светског рата, прва српска опера која је светску премијеру имала у иностранству (Амстердам, 15. јуна 2003).⁵ Настала је као наруџбина Фондације „Генезис“ (Genesis Foundation) из Лондона, а приказана у продукцији Холандског оперског студија (Opera Studio Nederland) и Бечке камерне опере (Wiener Kammeroper), у режији сер Дејвида Паунтнија (David Pountney) и Николе Раб (Nicola Raab), са солистима из Холандије и Естоније, уз учешће Новог ансамбла (Nieuw Ensemble) из Амстердама, са диригентом Винфридом Мачевским (Winfried Maczewski). Репризирана је близу двадесет пута у Холандији, Аустрији и Србији, а изведена је и на отварању јубиларне, педесете сезоне Бечке камерне опере, 25. октобра 2003. године, и потом

ударалке, две виолине, виолу, виолончело и контрабас (1989); уп. Erika Krgan (ur.), *Međunarodna glazbena Tribina: 40 godina, Opatija – Pula*, Hrvatsko društvo skladatelja – Cantus d. o. o., Zagreb 2003, str. 281.

4 Овде наводимо податке о извођењима те композиције: оркестар Sinfonica del Friuli Venezia Giulia, са диригентом Кристофом Попеном (Christoph Poppen), Немачка (2004); потом на два концерта у истом дану (1. X 2009) – Симфонијски оркестар из Гетеборга, диригент Пјер-Андре Валад (Pierre-André Valade, Француска); исти извођачи и 11. и 13. маја 2011. у Гетеборгу, снимимо Шведски радио; београдска премијера: 7. X 2006, Задужбина Илије Милосављевића Коларца, у оквиру 38. БЕМУС-а – Београдска филхармонија, диригент Доријан Вилсон (Dorian Wilson).

5 Год. 1935. *Кошијана*, опера Петра Коњовића, постављена је у Прагу.

постала део сталног репертоара те куће.⁶

Од 2007. Исидора Жебељан пише још три опере једночинке: *Маратонци* (*Eine Marathon Familie*), по наруџбини Фондације „Џенезис“ из Лондона и Фестивала у Брегенцу (Bregenzer Festspiele, Аустрија), на којем је у међународној продукцији премијерно изведена октобра 2008;⁷ затим *Симон изабраник* (*Simon der Erwalte*) из 2009, по наруџбини Рурског музичког позоришта (Muziektheater im Revier) из Гелзенкирхена (Немачка)⁸; најзад, *Две љаве и девојка*, чији је наручилац италијанска Accademia Musicale Chigiana из Сијене. Премијерно је изведена у Teatro dei Rozzi (Сијена, 12. јула 2012), у режији Рана Артура Брауна (Ran Arthur Braun), а у главним улогама наступили су Анета Илић, Пјотр Прохера (Piotr Prochera, Пољска), Ајван Ладлоу (Ivan Ludlow, Велика Британија) и Ајле Асоњи (Aile Asszonyi, Естонија). У извођењу су учествовали и драмски уметник Никола Ђуричко, „Жебељан оркестар“ и диригент Премиа Петровић.⁹ Компонована на либрето Борислава Чичовачког, музика прати духовиту и гротескну причу о љубавном троуглу, а певање и изврсна дикција главних протагониста (странаца!) на чистом српском језику, посебно доприносе шарму представе! Новија поставка ове опере извођена је на Палићу, у Будви, Херцег Новом и на Брионима, 2016. године.

Пета, целовечерња опера у три чина, *Наход Симон* за солисте, хор, дечји хор, инструментални квинтет и симфонијски оркестар, поруџбина је Рурског музичког позоришта из Гелзенкирхена, где је 29. маја 2015. одржана светска премијера, да би током маја и јуна те године биле изведене још четири представе.¹⁰ На премијери је одушевљена публика петнаестоминутним овацијама поздрављала ауторку и протагонисте.¹¹

6 На представи од 25. октобра 2003. Оркестром Бечке камерне опере дириговао је Данијел Хојем-Кавача (Daniel Nouyet-Savazza).

7 Опера је компонована према драми и филму *Маратонци тирче њочасни круи* Душана Ковачевића (режија Слободан Шијан); аутори либрета су Исидора Жебељан, Милица Жебељан и Борислав Чичовачки. Било је осам извођења тога дела – у Брегенцу, Бечу, Београду. Снимљена је за Аустријску телевизију (ORF), а партитуру је издала италијанска издавачка кућа „Ricordi“.

8 Либрето је написао Борислав Чичовачки, по мотивима романа *Изабраник* Томаса Мана (Thomas Mann) и српске народне песме *Наход Симеон*. И ово је била међународна продукција, с премијером од 24. јуна 2009. у Есену (Немачка). Представа је имала седам реприза и снимљена је за Немачку радио-телевизију (WDR). И ову партитуру је издао „Ricordi“.

9 О тој представи видети текст Борислава Чичовачког, „Музичка екстаза у Сијени. Премијера опере *Две љаве и девојка* Исидоре Жебељан. Дневник“, *Полиџика*, 21. VII 2012, год. CIX, бр. 35453; „Култура – уметност – наука“, год. LVI, бр. 15, стр. 1–2.

10 Ова опера је делимично инспирисана једночинком *Симон изабраник*, на либрето Борислава Чичовачког, а у целости је на српском језику. У премијерном извођењу учествовали су солисти и хор Рурског музичког позоришта, Дечји хор Хорске академије из Дортмунда и Нова филхармонија Вестфалије (Neue Philharmonie Westfalen), под управом финског диригента Валтерија Раухаламија (Valtteri Rauhalampi); редитељ је био Михил Дијкема (Michiel Dijkema, Холандија).

11 Видети приказ представе од музиколога мр Душана Михалека, „Премијера фантастичне опере *Nahod Simon* Isidore Žebeljan“, на сајту Удружења композитора Србије: <https://composers.rs/?p=5048>.

Из овог периода издавају се дела која су стекла велику међународну репутацију и имала много извођења: *Поломка квартети* (2009) са светском премијером у позоришту „Гулбенкијан“ у Кентерберију (Gulbenkian Theatre, University of Kent, Canterbury, Велика Британија), у извођењу гудачког квартета „Бродски“ (Brodsky Quartet), и *Песма љубавника у ноћи* са светском премијером у Лондону, у тумачењу прослављеног оркестра Academy of Saint Martin in the Fields (2003).¹²

У периоду 2013–2019. нове Исидорине композиције су претежно наруџбине светски познатих интерпретатора и иностраних институција: *Каг је Бој сиварао Дубровник*, соло песма за мецосопран и гудачки квартет (2013), наручилац је био City of London Festival, а премијерно извођење је било на отварању фестивала, с мецосопраном Лоре Ликсенберг (Loré Lixenberg) и Квартетом „Бродски“, концерт је уживо преносио телевизијски канал Би-Би-Си 3; *Зујше сџруне* (2013) метаморфоза за симфонијски оркестар, на теме Моцартове (W. A. Mozart) опере *Чаробна фрула*, наруџбина Фестивала у Брегенцу, на чијем отварању су је премијерно извели Бечки симфоничари и диригент Пол Данијел (Paul Daniel), концерт је уживо преносила Аустријска радио-телевизија (ORF); *Клин-чорба* за инструментални октет, наруџбина је Фондације Берлинске филхармоније, а премијерно ју је извео Октет Берлинске филхармоније у својој Камерној сали, октобра 2015.

У последњих пет година Исидора Жебељан наступа на бројним концертима и манифестацијама, углавном у иностранству. Током 2016. на чак тридесет три концерта у Холандији, Аустрији, Италији, Француској, Норвешкој, Аустралији, Ирану, Хрватској, Црној Гори и Србији изведено је двадесет пет њених композиција, с укупним бројем од шездесет извођења. Тада је и премијерно изведена композиција *Нове Ладине њесме без речи*, верзија за за обоу / енглески рог / обоу д'аморе и гудачки оркестар.¹³ Слично је било и у 2017. години: многе се извођења широм света (европске земље, регион, Канада, САД). Нова дела из те године су *Три чудне љубави*, концерт за виолину и камерни оркестар, наруџбина холандске Фондације „Едуард ван Бајнум“, а за Међународни фестивал камерне музике („Stift Festival“)¹⁴, те *Псалм 78 (Salmo 78)*, за мешовити хор, компонован за Холандски камерни хор (Nederlands kamerkoor), који га је под управом Петера Дијкстре (Peter Dijkstra) премијерно извео

12 Премијерно извођење се одиграло у Националној галерији (National Gallery), на отварању изложбе *The Passion video-art* Била Вајоле (Bill Viola, САД), једног од водећих видео-арт уметника данашњице.

13 Светска премијера оригиналне верзије за сопран и гудачки оркестар одржана у Београду 1. априла 2006; извођачи су били: Београдски гудачки оркестар „Душан Скворан“, сопран Ајле Асоњи (Естонија) и диригент Исидора Жебељан. Нову верзију извели су *Венецијански солисти* (I Solisti Veneti) и диригент Клаудио Шимоне (Claudio Scimone), марта 2016. у Падови.

14 Концерт *Три чудне љубави* премијерно је изведен 24. августа 2017. у Великој цркви у холандском граду Енсхедеу (Grote kerk, Enschede); интерпретатори су били британско-холандски виолиниста Данијел Роуланд (Daniel Rowland) и фестивалски оркестар, под управом Давида Коена (David Cohen).

у Музичком центру „Фреденбург“ у Утрехту (Muziekcentrum Vredenburg, Utrecht), 2. септембра 2017.¹⁵

У фебруару исте године, у шпанском граду Сантјаго де Компостела, одиграла се премијера концерта за кларинет и оркестар *Фрула и фламинјоси*, у извођењу шпанског кларинетисте Жоана Енрика Љуне (Joan Enric Lluna), Краљевске филхармоније из Галиције (Real Filharmonía de Galicia) и британског диригента Пола Данијела (Paul Daniel). Бројна премијерна и репризна извођења настављају се и у 2018. години. На 31 концерту у 11 европских земаља (Холандија, Белгија, Аустрија, Шведска, Данска, Француска, Швајцарска, Шпанија, Пољска, Хрватска и Србија) било је укупно 79 извођења 26 Исидориних композиција.

Године 2018. настала је и премијеру доживела композиција *Инијимно њисмо из Јудејске њустиније*, као наруџбина Међународног фестивала камерне музике из Холандије („Stift Festival“). Извођачи су били Исидорини већ стари сарадници и велики поштоваоци њене музике, чланови изврсног Квартета „Бродски“.

Једну од последњих композиција, *Гајдашки вишњраж* за кларинет, виолину и клавир, наруџбину Немачког савета за музику (Deutscher Musikrat), премијерно је извео Ансамбл „Билоба“ (Ensemble Biloba), у немачком граду Залцгитеру, 27. октобра 2019. У тој години догодила су се многобројна извођења Исидориних дела на концертима у осам земаља, као и ауторски концерт камерне музике (24. јула) у оквиру Међународног фестивала камерне музике „Годела“ у Валенсији (Godella International Chamber Music Festival, Valencia).¹⁶ На програму тог фестивала музика Исидоре Жебељан је заузимала централно место; на њеном ауторском концерту изведено је десет њених композиција, а извођачи су, између осталих, били Квартет „Бродски“, чланови Берлинске филхармоније и Оркестра Опере из Валенсије.¹⁷ Том приликом Исидора Жебељан је одржала предавање о својој музици, једно од бројних које је у последњим годинама каријере имала у иностранству.

Била је међу најистакнутијим српским композиторима музике за позориште и филм, компонујући музику за близу четрдесет позоришних представа у свим значајнијим театрима у Србији, Норвешкој, Хрватској и Црној Гори.¹⁸

15 И Псалм 78 је настао као наруџбина Фондације „Едуард ван Бајнум“.

16 Импресиван је биланс 2019. године: 33 извођења 24 композиције Исидоре Жебељан у Великој Британији, Шпанији, Немачкој, Италији, Алжиру и земаљама региона.

17 Тада су изведене следеће композиције: *Чудо у Шарјану*, *Три козја увејиа*, *Dark velvet*, *Песме њушника у ноћи*, *Поломка кваршицей*, *Клин чорба*, *Бура*, *Сарабанда*, *Сузе су О. К. и Лега*.

18 Компакт-диск с одабраном позоришном музиком И. Жебељан објавила је 2013. београдска дискографска кућа „Mascom Records“: *Isidora Žebeljan: iluminacije. Muzika za pozorište* (MCR CD 217). Попис представа Београдског драмског позоришта, Атељеа 212 и Југословенског драмског позоришта, с музиком Исидоре Жебељан, видети у следећим публикацијама: Feliks Pašić (prir.), *Beogradsko dramsko pozorište: BDP, 60: 1947–2007*, Beogradsko dramsko pozorište, Beograd 2007, str. 296, 297, 299, 300, 302, 305; *Premjadi za pedesete: 50 godina Pozorišta Atelje 212*, po ideji Ljubomira-Mucija Draškića priredili: Svetozar Cvetković, Gordana Gončić, Jasna Novakov i Jelena Mijović, Pozorište Atelje 212, Beograd 2006, str. 606, 614, 616, 619, 648, 655; *Atelje 212 od 2006*.

Добитница је бројних признања у тој области. Три пута јој је додељена „Стеријина награда“, а четири пута награда „Yustat“ Бијенала позоришног дизајна за најбољу позоришну музику.

Радила је на неколико филмских партитура, а 2011. је добила награду за најбољу оригиналну музику на Филмском фестивалу у Сопоту, за музику у филму Милоша Радивојевића, *Како су ме украли Немци*. Награда српске секције Међународног удружења филмских критичара (FIPRESCI), додељена јој је 2012. године. Добитница је и других, бројних, значајних награда. Још на студијама примила је награде из фондова „Василије Мокрањац“ и „Јосип Славенски“. За најбоље премијерно изведено дело у 2003. години, за оперу *Зора Д.*, Удружење композитора Србије доделило јој је награду „Стеван Мокрањац“. А Парламент медитеранских земаља доделио јој је две награде за врхунска достигнућа у уметности. Берлински часопис *Der Freitag* уврстио је Исидору Жебељан међу десет најперспективнијих јавних личности у свету у 2009. години. За члана Светске академије уметности и науке (WAAC, САД) изабрана је 2012. године. Исидорине партитуре ексклузивно издаје италијанска кућа „Рикорди“ (Ricordi), њена музика отиснута је на преко тридесет издања носача звука у Србији и европским земаљама.¹⁹

Као прави ренесансни уметник, радо је и често изводила своју музику и музику савремених, претежно српских композитора, као пијаниста и диригент, наступајући са „Жебељан оркестром“, али и другим реномираним иностраним ансамблима. Музика је била животна „течност“ њеног бића. На питање „откуда бављење музиком?“, одговарала је да није она пронашла музику, како би се очекивало, већ обрнуто, музика је пронашла њу. Активна у друштвеним збивањима и као посленик на сталном „задатку“ у борби за добро српске музике и уметности и културе уопште, посебно се посвећивала раду у оквиру Српске академије наука и уметности кроз различите делатности поводом обележавања јубилеја, 170. годишњице те установе, организовањем музичких вечери у Галерији САНУ с популарним личностима позоришне и књижевне уметности и др. Од великог значаја је њен ангажман као једног од оснивача и у последњих неколико година председнице Одбора за заштиту српске музичке баштине САНУ, с којим је бринула о заоставштинама српских композитора,

do 2016. године, прир. Branimir Brstina, Maša Mihailović, Gordana Gončić, Jelena Mijović i Marija Jevtić, *Pozorište Atelje 212 – JP „Službeni glasnik“*, Beograd 2016, str. 31, 37, 71; Gorčin Stojanović (ur.), *Jugoslovensko dramsko pozorište – 60 godina: lica/slike/sećanja*, Jugoslovensko dramsko pozorište, Beograd 2008, str. 265–267; Marina Milivojević-Madžarević i Gorčin Stojanović (prir.), *Jugoslovensko dramsko pozorište u XXI veku: 2001–2011*, Jugoslovensko dramsko pozorište, Beograd 2011, str. 31. Податке о свеукупном раду И. Жебељан на позоришној и филмској музици видети на сајту www.isidorazebeljan.info. Главни и одговорни уредник часописа *Музикологија* срдечно захваљује госпођи Јелени Ковачевић, информационом стручњаку Југословенског драмског позоришта, за податке из наведених издања ЈДП-а.

¹⁹ Њену музику објавили су: „CPO“ (Classic Produktion Osnabrück), „Deutsche Grammophon“, „Oboe Classics“ (UK), „Mascom Records“ (Србија), „Oboe Classics“ (UK), B92, Удружење композитора Србије и др.

дигитализацији фонда партитура, о активирању савремене базе података, о музичком издаваштву, осмишљавала и реализовала концерте поводом јубилеја композитора, предано се трудећи око медијске промоције српске музике, у чију вредност и значај је дубоко и истрајно веровала.

Готово безбројне рецензије, критике, прикази и интервјуи у најугледнијим светским часописима и публикацијама сведоче о амплитуди Исидорине уметности, о популарности и импресивним резултатима које је наизглед лако постизала, а иза којих је стајало много самопрегалаштва и одрицања. Нама, колегама и пријатељима који смо је волели, све око ње је деловало савршено природно и лако, виртуозно; производила је тај утисак и чинило нам се да и ми то можемо. С лакоћом се бавила и педагогијом. Однеговала је у својој увек бројној класи композиторе који жању успехе на светским музичким позорницама, освајају престижне награде, а о својој професорки сведоче као о изврсном педагогу, али и водичу кроз живот у целини. Присно и пријатељски је подржавала специфичне индивидуалности сваког студента, благо, али одлучно их усмеравајући на путу стицања самосталности и трагања за оригиналношћу.

На крају – опет њена музика: комуникативна на свим нивоима, позитивно провокативна, она изазива екстатично одушевљење и интерпретатора и публике, осећање које, природно, и сама ауторка гаји – радовање током стварања, радовање у тренуцима интерпретације, радовање као последица музичког доживљаја.²⁰ У опроштајном говору на сахрани Исидоре Жебељан на Новом гробљу у Београду, академик Милан Лојаница, секретар Одељења ликовне и музичке уметности САНУ, приметио је да је Исидора све чинила са емоцијом и у карактеристичном темпу са еруптивном жустрином, као да некуда жури.²¹ Можда је Исидора знала да јој је време омеђено. Но, успела је да надмудри то време!

Нека ми на самом крају овог текста буде дозвољена опаска инспирисана једним холивудским филмом, у којем главна јунака на врху Кеопсове пирамиде разговарају о смислу живота, о веровању старих Египћана да богови душама преминулих при преласку на небо постављају само два питања, и да је потврдан одговор „пропусница“ за неки египатски рај: „Да ли си нашао радост у свом животу? Да ли је твој живот донео радост другима?“

Исидорини одговори сигурно би били: „ДА!“ и „ДА!“

Милана Стојадиновић-Милић

20 „То и јесте оно што је мене у музици одувек усхићавало. У музици се одувек радујем стварима које су необичне, пуне изненађења које може неки пут да буде духовито, смешно, али не иронично, већ да изазива радост попут оне дечје“; видети: Марина Мирковић, „Исидора Жебељан: радост је кад се свира – љубав. Композитор Исидора Жебељан уочи вечерашњег наступа са светски славнима Бродски квинтетом“, *Вечерње новости*, Београд, 21. IX 2011, год. LVIII, стр. 15.

21 Уп. Милан Лојаница, „Емотивна и жустра, увек је бирала пут против струје. Опроштај од Исидоре Жебељан (1967–2020)“, *Полићика*, Београд, 6. X 2020, год. CXVII, бр. 38389, стр. 13.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Brstina, Branimir et al. (2016) *Atelje 212 od 2006. do 2016. godine*, Beograd: Pozorište Atelje 212 – JP „Službeni glasnik“.
- Cvetković, Svetozar et al. (prir.) (2006) *Premladi za pedesete: 50 godina Pozorišta Atelje 212, po ideji Ljubomira-Mucija Draškića*, Beograd: Pozorište Atelje 212.
- Čičovački, Borislav (2012) „Музичка екстаза у Сјени. Премијера опере Две главе и девојка Исидоре Жебељан. Дневник“, *Politika* br. 35453, god. CIX, 21. 7. 2012; „Култура – уметност – наука“ 15, god LVI: 1–2. / Чичовачки, Борислав (2012) „Музичка екстаза у Сјени. Премијера опере Две главе и девојка Исидоре Жебељан. Дневник“, *Политика* бр. 35453, год. СІХ, 21. 7. 2012; „Култура – Уметност – Наука“ 15, год. LVI: 1–2.
- Izveštaj Komisije za izbor Isidore Žebeljan u zvanje redovnog profesora na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu* (2012) Архив ФМУ у Београду. / *Извештај Комисије за избор Исидоре Жебељан у звање редовног професора на Факултету музичке уметности у Београду* (2012) Архив ФМУ у Београду.
- Крпан, Ерика (ur.) (2003) *Међународна глзбена трибина: 40 година, Опатја – Пула*, Загреб: Хрватско друштво складатеља – Cantus d. o. o.
- Lojanica, Milan (2020) „Емотивна и жуфра, увек је бирала пут против струје. Општај од Исидоре Жебељан (1967–2020)“, *Politika* br. 38389, god. CXVII, 6. 10. 2020: 13. / Лојаница, Милан (2020) „Емотивна и жуфра, увек је бирала пут против струје. Општај од Исидоре Жебељан (1967–2020)“, *Политика* бр. 38389, год. СХVII, 6. 10. 2020: 13.
- Mihalek, Dušan (2015) „PREMIJERA FANTASTIČNE OPERE NAHOD SIMON Isidore Žebeljan“, <https://composers.rs/?p=5048>.
- Milivojević-Madžarev, Marina i Stojanović, Gorčin (2011) *Jugoslovensko dramsko pozorište u XXI veku: 2001–2011*, Beograd: Jugoslovensko dramsko pozorište.
- Mirković, Marina (2011) „Isidora Žebeljan: radost je kad se svira – ljubav. Kompozitor Isidora Žebeljan uoči večerašnjeg nastupa sa svetski slavnima Brodski kvartetom“, *Večernje novosti*, god. LVIII, 21. 9. 2011: 15. / Мирковић, Марина (2011) „Исидора Жебељан: радост је кад се свира – љубав. Композитор Исидора Жебељан уочи вечерашњег наступа са светски славнима Бродски квинтетом“, *Вечерње новости*, LVIII, 21. 9. 2011: 15.
- Pašić, Feliks (prir.) (2007) *Beogradsko dramsko pozorište: BDP, 60: 1947–2007*. Beograd: Beogradsko dramsko pozorište.
- Stojčinović, Gorčin (ur.) (2008) *Jugoslovensko dramsko pozorište – 60 godina: lica/slike/sećanja*, Beograd: Jugoslovensko dramsko pozorište.
- Žebeljan, Isidora (2013) *Isidora Žebeljan: iluminacije. Muzika za pozorište* [MCR CD 2017], Beograd: Mascom Records.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког
института САНУ = Musicology : journal of the Institute
of Musicology SASA / главни и одговорни уредник =
editor-in-chief Александар Васић. - 2001, бр.1-
. - Београд : Музиколошки институт САНУ, 2001-
(Београд : Скрипта Интернационал). - 25 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских језика. -
Друго издање на другом медијуму: Музикологија (On-
line) = ISSN 2406-0976
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727
